

อติเต มคธรรฐเจ อจลคามะ มโสม นาม มาณโว คามกมฺมกรณญฺจานํ คนฺตวา อตฺตโน จิตฺตฺจฺจเน ปาหุเตน ปสฺสุ
วิญฺหิตฺวา รมณียํ กตฺวา อญฺจาลิ ๑

ในกาลอันเป็นไปล่วงแล้ว อ. มาณพ ชื่อว่ามละ ในอจลคาม ในแคว้นแคว้นชื่อว่ามคธ ไปแล้ว ผู้ที่เป็นที่กระทำซึ่งการงาน
ในบ้าน คุ้ยแล้ว ซึ่งดินร่วน ด้วยปลายแห่งเท้า ในที่แห่งตนยืนอยู่แล้ว กระทำแล้ว ให้เป็นที่อันบุคคลพึงยินดี ได้ยืนอยู่
แล้ว ๑

อปโร ตํ พาหุนา ปหริตฺวา ตโต อปเนตฺวา สยํ ตตฺถ อญฺจาลิ ๑

(อ. บุรุษ) อื่นอีก ผลักแล้ว (ซึ่งมาณพ) นั้น ด้วยแขน นำไปปราศแล้ว (จากที่) นั้น ได้ยืนอยู่แล้ว (ในที่) นั้น เอง ๑

โส ตสฺส อุกฺขมิตฺวา อญฺญํ จานํ รมณียํ กตฺวา อญฺจาลิ ๑

(อ. มาณพ) นั้น ไม่โกรธแล้ว (ต่อบุรุษ) นั้น กระทำแล้ว ซึ่งที่ อื่น ให้เป็นที่อันบุคคลพึงยินดี ได้ยืนอยู่แล้ว ๑

โตปิ นํ อญฺโฆ พาหุนา ปหริตฺวา อปเนตฺวา สยํ ตตฺถ อญฺจาลิ ๑

(อ. บุรุษ) อื่น ผลักแล้ว (ซึ่งมาณพ) นั้น ด้วยแขน นำไปปราศแล้ว (จากที่) แม้นั้น ได้ยืนอยู่แล้ว (ในที่) นั้น เอง ๑

โส ตสฺสปิ อุกฺขมิตฺวา อญฺญํ (P98) จานํ รมณียํ กตฺวา จิตฺโต ๑

(อ. มาณพ) นั้น ไม่โกรธแล้ว (ต่อบุรุษ) แม้นั้น กระทำแล้ว ซึ่งที่ อื่น ให้เป็นที่อันบุคคลพึงยินดี ยืนอยู่แล้ว ๑

อิติ ตํ เคหโต นิฏฺชนตา นิฏฺชนตา บุริสา พาหุนา ปหริตฺวา โสธิตฺโสธิตฺตฺจฺจเนโต อปเนลฺสุ ๑

อ. บุรุษ ท. ผู้ออกไปแล้ว ผู้ออกไปแล้ว จากเรือน ผลักแล้ว (ซึ่งมาณพ) นั้น ด้วยแขน นำไปปราศแล้ว จากที่ (อันมาณพ
นั้น) ทั้งให้หมดจดแล้วทั้งให้หมดจดแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ๑

โส “สพฺเพปิ เต สุชิตา ชาตา, อิมินา กมฺเมน มยํ สุขทายเกน ปุณฺณกมฺเมน ภวิตพฺพนฺติ จินฺตเตวา ปุนทิวเส
กุกฺกุฬมาทาย ขลมนฺตลมตฺตํ จานํ รมณียํ อกาลิ ๑

(อ. มาณพ) นั้น คิดแล้ว ว่า “(อ. ชน ท.) เหล่านั้น แม้ทั้งปวง เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความสุข เกิดแล้ว, อันกรรม นี้ เป็นบุญ
กรรม อันให้ซึ่งความสุข แก่เรา พึงเป็น” ดังนี้ ถือเอาแล้ว ซึ่งจบ ได้กระทำแล้ว ซึ่งที่ อันมีมณฑลแห่งลานเป็นประมาณ
ให้เป็นที่อันบุคคลพึงยินดี ในวันรุ่งขึ้น ๑

สพฺเพ คนฺตวา ตตฺถเภา อญฺจลฺสุ ๑

(อ. ชน ท.) ทั้งปวง ไปแล้ว ได้ยืนอยู่แล้ว (ในที่) นั้นนั้นเดียว ๑

อถ เนลํ สิตสมเย อคฺคิ กตฺวา อทาลิ, คิมฺหกาเล อุทกํ ๑

ครั้งนั้น (อ. มาณพ นั้น) กระทำแล้ว ซึ่งไฟ ได้ให้แล้ว (แก่ชน ท.) เหล่านั้น ให้สัณเฑาะพาดูหนาว, (อ. มาณพ นั้น ได้ให้
แล้ว) ซึ่งน้ำ ในกาลแห่งฤดูร้อน ๑

ตโต “รมณียํ จานํ นาม สพเพสํ ปิยํ, กสฺสจฺจ อปฺปิยํ นาม นตฺถิ, อิตฺถํ ปฏฺจาย มยา มคฺคํ สมํ กโรนฺเตน วิจฺจิตํ วัณฺณตฺติติ จินฺเตตฺวา ปาโตนํ นิทฺถิมิตฺวา มคฺคํ สมํ กโรนฺโต จินฺติตฺวา หริตฺตพฺพยุตฺตกา รุกฺขสาธา หรฺนฺโต วิจฺจติ ฯ”

ในลำดับนั้น (อ. มาณพ นั้น) คิดแล้ว ว่า “ชื่อ อ. ที่ อันอันบุคคลพึงยินดี เป็นที่รัก (ของชน ท.) ทั้งปวง (ย่อมเป็น), (อ. ที่ นั้น) ชื่อว่า ไม่เป็นที่รัก ของใคร ๆ ย่อมไม่มี, อ. อันอันเรา ผู้กระทำอยู่ ซึ่งหนทาง ให้เสมอ เทียวไป จำเดิม (แต่กาล) นี้ ย่อมควร” ดังนี้ ออกไปแล้ว ในเวลาเช้าเทียว กระทำอยู่ ซึ่งหนทาง ให้เสมอ ย่อมเทียวรานอยู่ ซึ่งกึ่งแห่งต้นไม้ ท. อันควรแล้วแก่ความเป็นกึ่งแห่งต้นไม้อันตนตัดแล้วพึงราน ฯ

อถ นํ อปโร ทิสฺวา อาห “สมฺม กิํ กโรสฺสิติ ฯ”

ครั้งนั้น (อ. บุรุษ) อื่นอีก เห็นแล้ว (ซึ่งมาณพ) นั้น กล่าวแล้ว ว่า “ดูก่อนสหาย (อ. ท่าน) ย่อมกระทำ ซึ่งอะไร” ดังนี้ ฯ

“มยุทํ สคฺคคามินิํ มคฺคํ กโรมิ สมฺมาติ ฯ”

(อ. มาณพ นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนสหาย (อ. เรา) ย่อมกระทำ ซึ่งหนทาง อันยังสัตว์ให้ถึงซึ่งสวรรค์โดยปกติ เพื่อเรา” ดังนี้ ฯ

“เตนหิ อหฺปิ เต สหาโย โหมิติ ฯ”

(อ. บุรุษ นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ถ้าอย่างนั้น แม้ อ. เรา เป็นสหาย ของท่าน ย่อมเป็น” ดังนี้ ฯ

“โหติ สมฺม, สคฺโค นาม พหฺนํ ปิโย มนาโปติ ฯ”

(อ. มาณพ นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนสหาย (อ. ท่าน เป็นสหาย ของเรา) จงเป็น, ชื่อ อ. สวรรค์ เป็นที่รัก เป็นที่ยังใจให้ เอิบอาบ (ของชน ท.) มาก (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

ตโต ปฏฺจาย เทว ชนา อหฺลํ ฯ

อ. ชน ท. สอง ได้มีแล้ว จำเดิม (แต่กาล) นั้น ฯ

เต ทิสฺวา ตเถว ปุจฺฉิตฺวา สุตฺวา ว อปโรปิ เตสํ สหาโย ชาโต; เอวํ อปโรปิ อปโรปิติ สพฺเพปิ เตตฺถิสฺส ชนา ชาตา ฯ

(อ. บุรุษ) แม้อื่นอีก เห็นแล้ว (ซึ่งชน ท.) เหล่านั้น ถามแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว พังแล้วเทียว เป็นสหาย (ของชน ท.) เหล่านั้น เกิดแล้ว, (อ. บุรุษ) แม้อื่นอีก (เป็นสหาย ของชน ท. เหล่านั้น เกิดแล้ว), (อ. บุรุษ) แม้อื่นอีก (เป็นสหาย ของชน ท. เหล่านั้น เกิดแล้ว) อย่างนี้, (อ. ชน ท.) แม้ทั้งปวง เป็นชน สามสิบสามคน เกิดแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

เต สพุเพปิ กุทฺทาลาหิตฺตถา มคฺคํ สมนํ กโรหฺนตา เอกโยชนทฺวิโยชนมตฺตํ จานํ คจฺจนฺติ ๑

(อ. ชน ท.) เหล่านั้น แม้ทั้งปวง ผู้มีวัตถุมีจอบเป็นต้นในมือ กระทำอยู่ ซึ่งหนทาง ให้เสมอ ย่อมไป ลิ่นที่ อันมิโยชนหนึ่ง และโยชนสองเป็นประมาณ ๑

เต ทิสฺวา คามโกชโก จินฺตลฺลํ “อิมํ มนุสฺสํ อโยเค ยุตฺตา; สเจปิ อิมํ อรณฺณโตนํ มจฺจมนฺสาทีนํ วา อาทเรยฺยํ สุรํ วา กตฺวา ปีเวยฺยํ อยณฺณํ วา ตาทิสํ กมฺมํ กรเยยฺยํ, อหฺปิ กิณฺจลํ ลภายฺยนฺติ ๑

อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน เห็นแล้ว (ซึ่งชน ท.) เหล่านั้น คิดแล้ว ว่า “อ. มนุษย์ ท. เหล่านี้ ประกอบแล้ว (ในกรรม) อัน บุคคลไม่พึงประกอบ, แม้ถ้าว่า (อ. มนุษย์ ท.) เหล่านี้ พึ่งนำมา (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีปลาและเนื้อเป็นต้น จากป่า หรือ หรือว่า กระทำแล้ว ซึ่งสุรา พึ่งดื่ม หรือว่า พึ่งกระทำ ซึ่งกรรม อันเช่นนั้น อื่นไซ้, แม้ อ. เรา พึ่งได้ (ซึ่งวัตถุ) อะไร ๆ” ดังนี้ ๑

อถ เณ ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ “กํ กโรหฺนตา วิจรธาติ ๑

ครั้งนั้น (อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน) (ยังบุคคล) ให้เรียกมาแล้ว (ซึ่งชน ท.) เหล่านั้น ถามแล้ว ว่า “(อ. ท่าน ท.) ย่อมเที่ยว กระทำอยู่ ซึ่งอะไร” ดังนี้ ๑

“สคฺคคมคฺคํ (P99) สามีติ ๑

(อ. ชน ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่หนาย (อ. เรา ท.) (ย่อมเที่ยวกระทำอยู่) ซึ่งหนทางแห่งสวรรค์” ดังนี้ ๑

“ฆราวาสํ วสนฺเตหิ นาม เอวํ กาทํ น วฏฺฏติ, อรณฺณโตนํ มจฺจมนฺสาทีนํ อาทริตฺตํ สุรํ กตฺวา ปาตํ นานปฺปกาเร จ กมฺมมนฺเต กาทํ วฏฺฏติ ๑

(อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน กล่าวแล้ว) ว่า “อ. อัน (อันชน ท.) ชื่อว่า ผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน กระทำ อย่างนี้ ย่อมไม่ควร, อ. อัน (อันชน ท. ชื่อว่า ผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน) นำมา (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีปลาและเนื้อเป็นต้น จากป่า (ด้วย) อ. อัน (อันชน ท. ชื่อว่า ผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน) กระทำ ซึ่งสุรา แล้วจึงดื่ม (ด้วย) อ. อัน (อันชน ท. ชื่อว่า ผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน) กระทำ ซึ่งการงาน ท. อันมีประการต่าง ๆ ด้วย ย่อมควร” ดังนี้ ๑

เต ตสฺส วจฺนํ ปฏฺฐิขิปฺปิสฺส, ปุณฺณปฺปํ วุจฺจมานาปิ ปฏฺฐิขิปฺปิสฺสเยว ๑

(อ. ชน ท. เหล่านั้น) คัดค้านแล้ว ซึ่งคำ (ของบุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน) นั้น, (อ. ชน ท. เหล่านั้น) แม้ผู้ (อันบุคคลผู้บริโภค ซึ่งบ้าน นั้น) กล่าวอยู่ บ่อย ๆ คัดค้านแล้วนั้นเทียว ๑

โส กุชฌิตวา “นาเสสสามิ เนติ รณโย สหติกั คนตวา “โจเร เทว วคคพนเรน วิจรุตเต ปสสามิติ วตวา, “คจจ เต คเหตุวา อาเนหิติ วุตเต, ตถา กตวา รณโย ทสเสสิ ฯ

(อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน) นั้น โกรธแล้ว (คิดแล้ว) ว่า “(อ. เรา) (ยังชน ท.) เหล่านั้น จักให้หนีหาย” ดังนี้ ไปแล้ว สู่ สำนัก ของพระราชา กราบทูลแล้ว ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าพระองค์) ย่อมเห็น ซึ่งโจร ท. ผู้เที่ยวไปอยู่ ด้วย การผูกกันโดยความเป็นพวก” ดังนี้, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า “(อ. เธอ) จงไป, (อ. เธอ) จับแล้ว (ซึ่งโจร ท.) เหล่านั้น จง นำมา” ดังนี้ (อันพระราชา) ตรัสแล้ว, กระทำแล้ว เหมือนอย่างนั้น แสดงแล้ว แก่พระราชา ฯ

ราชา อวิมลิตวาว “หตฺถินา มหฺทาเปถาติ อาณานิสิ ฯ

อ. พระราชา ไม่ทรงพิจารณาแล้วเที่ยว ทรงสั่งบังคับแล้ว ว่า “(อ. เจ้า ท.) ยังช้าง จงให้เหยียบ” ดังนี้ ฯ

มโห เสสนา โววาท อทาสี “สมฺมา จเปตวา เมตตํ อญโย อมฺหากํ อวสฺสโย นตฺถิ, ตุมฺहे กตฺถจฺจิ โภปํ อกตวา รณฺเณ จ คามโฆสเก จ มหฺทพฺพหตฺถิมฺหิ จ อตฺถนิ จ เมตฺตจฺจิตฺเตน สมฺจิตฺตวา โหถาติ ฯ

อ. มาณพชื่อว่ามชะ ได้ให้แล้ว ซึ่งโอวาท (แก่ชน ท.) ผู้เหลือ ว่า “ดูก่อนสหาย ท. อ. ที่พึง ของเรา ท. อื่น เว้น ซึ่งเมตตา ย่อมไม่มี, อ. ท่าน ท. ไม่กระทำแล้ว ซึ่งความโกรธ (ในบุคคล) ไหน ๆ เป็นผู้มีจิตอันเสมอ ด้วยจิตมีเมตตาเที่ยว ใน พระราชาด้วย ในบุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้านด้วย ในช้างตัวเหยียบด้วย ในตนด้วย จงเป็น” ดังนี้ ฯ

เต ตถา กรีสฺสุ ฯ

(อ. ชน ท.) เหล่านั้น กระทำแล้ว เหมือนอย่างนั้น ฯ

อถ เนสํ เมตฺตานุภาเวน หตฺถิ อฺปสงฺกมิตฺตํ น วิสฺสํ ฯ

ครั้งนั้น อ. ช้าง ไม่อาจแล้ว เพื่ออันเข้าไปใกล้ ด้วยอำนาจแห่งเมตตา (ของชน ท.) เหล่านั้น ฯ

ราชา ตมตถํ สุตฺวา “พฺพ มนุสฺเส ทิสฺวา มหฺทิตฺตํ น วิสฺสํ, คจฺจนฺถ กฺกฺสาเรน ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา มหฺทาเปถาติ อาท ฯ

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งเนื้อความ นั้น ตรัสแล้ว ว่า “(อ. ช้าง) เห็นแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. มาก จักไม่อาจ เพื่ออันเหยียบ , (อ. เจ้า ท.) จงไป, (อ. เจ้า ท.) ปกปิดแล้ว ด้วยเลื่อลำแพน (ยังช้าง) จงให้เหยียบ” ดังนี้ ฯ

เต กฺกฺสาเรน ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา มหฺทิตฺตํ เปลฺยมาโน หตฺถิ ทูโรโต ปฏฺิจฺฉามิ ฯ

อ. ช้าง ตัว (อันราชบุรุษ ท.) ปกปิดแล้ว (ซึ่งชน ท.) เหล่านั้น ด้วยเลื่อลำแพน ไล่ไปอยู่ เพื่ออันเหยียบ ก้าวกลับแล้ว แต่ ที่ไกลเที่ยว ฯ

ราชา ตํ ปวตตี สุตวา “การณเนตถ ภวิตพพุนติ เต ปกโกสาเปตวา ปุจฺจิ “ตาทา มํ นิสฺสาย ตุมฺเห กิ น ลมฺภาติ ๑

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่ว นั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า “อันเหตุ (ในเรื่อง) นี้ ฟังมี” ดังนี้ (ทรงยังราชบุรุษ) ให้เรียกมาแล้ว (ซึ่งชน ท.) เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. เธอ ท. อาศัยแล้ว ซึ่งเรา ย่อมไม่ได้ ซึ่งอะไร” ดังนี้ ๑

“กิเมตํ เทวาทิ ๑

(อ. ชน ท. เหล่านั้น ทูลถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. เรื่อง) นั้น อะไร” ดังนี้ ๑

“ตุมฺเห กิร วคฺคพฺพนฺธ เจริญ ทุตฺวา อรณฺเณ วิจรฺภาติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “ได้ยินว่า อ. เธอ ท. เป็นโจร ด้วยการผูกกันโดยความเป็นพวก เป็น ย่อมเที่ยวไป ในป่า” ดังนี้ ๑

“โก เอมฺมาห เทวาทิ ๑

(อ. ชน ท. เหล่านั้น ทูลถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ใคร กล่าวแล้ว อย่างนี้” ดังนี้ ๑

“คามโกชโก ตาทาติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน (กล่าวแล้ว อย่างนี้)” ดังนี้ ๑

“น มยํ เทว เจริญ, มยํ ปน อตฺตโน สคฺคมคฺคํ โสเชนฺตา อิทฺถจิทฺถจ กโรม; คามโกชโก อมฺเห อกฺุสลกิริยา ยนฺนํเชตฺวา อตฺตโน วจฺนํ อกโรนฺเต นาสตฺกาโม กุชฺฌิตฺวา เอมฺมาหาติ ๑

(อ. ชน ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นโจร (ย่อมเป็น) หามิได้, ก็ อ. ข้าพระองค์ ท. ยังหนทางแห่งสวรรค์ ให้หมดจดอยู่ เพื่อตน ย่อมกระทำ (ซึ่งกรรม) นี้ด้วย นี้ด้วย, อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน ชักชวนแล้ว ซึ่งข้าพระองค์ ท. ในการกระทำซึ่งอกุศล เป็นผู้ใคร่เพื่ออัน (ยังข้าพระองค์ ท.) ผู้ไม่กระทำอยู่ ซึ่งคำของตน ให้หนีหาย (เป็น) โจรแล้ว กราบทูลแล้ว อย่างนี้” ดังนี้ ๑